

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ АКТОРСЬКОГО ТРЕНІНГУ В СТУДЕНТСЬКОМУ ТЕАТРИ

Стаття присвячена дослідженню питання впровадження акторських тренінгів у практику студентських театрів вищих навчальних закладів. Суттєве значення надається використанню акторських тренінгів у формуванні психотехніки учасників студентського театру. Підкреслюється необхідність чіткого визначення основних завдань акторського тренінгу.

В особистісно-зорієнтованій педагогіці студент є творцем власної діяльності, що передбачає залучення його особистісних функцій у навчально-виховний процес, у розвиток неповторно суб'єктивного, емоційно-особистісного ставлення до світу, самого себе, власної діяльності. Зазначені позиції і є напрямом роботи студентського театру, який постає у якості позааудиторного компоненту професійної підготовки, що можна розглядати як реалізацію двох взаємопов'язаних складових: аудиторної – базового компоненту підготовки та позааудиторної – додаткового компоненту.

У контексті нашого дослідження студентський театр є різновидом творчої діяльності людини, де відображається: доцільність упровадження різноманітних форм, методів, засобів, педагогічних впливів на особистість, її розвиток; удосконалення формування професійних якостей майбутнього фахівця; організація внутрішнього та зовнішнього навчально-виховного процесу діяльності студентських театрів, що має складний комплексний характер і містить декілька видів діяльності, які позитивно впливають на розвиток особистості, її внутрішні елементи психотехніки (уяву, спілкування, увагу, емоційну пам'ять, правду, віру, дію) та зовнішню фізичну форму втілення (міміку, голос, мову, інтонацію, рух, пластику), що є стимулом до самовдосконалення.

Аналіз та впровадження різних форм, методів, прийомів з організації навчально-виховної роботи в студентському театрі, дають можливість зробити висновок, що найбільш доцільною, активною та результативною формою, на нашу думку, є різноманітні тренінги: з акторської майстерності, сценічного мовлення, сценічного руху.

У педагогічній практиці вищих навчальних закладів набуто немалий досвід упровадження тренінгів. Але педагогічна творчість – це завжди пошук ефективного розвитку особистості нового сучасного покоління студентів, прагнення досягнення найвищого професійного рівня, якого вимагає сьогодення [1].

Тому в наш час для прогнозу успішності навчання у студентському театрі представляється більш доцільним упровадження акторських тренінгів.

Отже, метою нашої статті є акцент на чіткому визначенні основних завдань акторського тренінгу в діяльності студентського театру, спрямованої на цілісний розвиток студента, його вдосконалення для досягнення особистісних вершин у вибраній ним професійній сфері.

У різні історичні епохи вчені, відомі педагоги звертали увагу на доречність використання навчально-виховного потенціалу різноманітних форм театрального мистецтва у професійній підготовці педагогічних кадрів різного спрямування.

Аналіз роботи студентських театрів у вищих навчальних закладах України дає підстави стверджувати, що у цих творчих колективах створюються такі умови, які необхідні для самоосвіти і самовдосконалення майбутніх педагогів. Головним фактором, який впливає на становлення особистості у студентському театрі є спеціально раціонально організована, динамічна, інноваційна та професійно зорієнтована художньо-творча діяльність – найбільш складна форма свідомої і цілеспрямованої праці. Такий вид діяльності оптимально забезпечує потяг молоді до самореалізації і максимально активізує її творчий потенціал.

У театральних вузах майже перші заняття з майстерності актора розпочинаються тренінгом психотехніки майбутнього фахівця [5, с. 65]. І це дійсно правильний шлях, оскільки психотехніка допомагає створювати вірне й знищує хибне самопочуття. Вона допомагає втримувати артиста в атмосфері ролі. Основне завдання психотехніки: підвести актора до такого самопочуття, при якому в художнику зароджується підсвідомий творчий процес власне органічної природи.

У навчально-виховному процесі студентських театрів ефективною формою індивідуальної та колективної роботи є тренінги – початок творчого процесу як при засвоєнні основних елементів майстерності актора, так і в роботі над створенням вистави.

Першими труднощами, з якими стикаються керівники студентських театрів, упроваджуючи розроблені комплекси вправ акторських тренінгів – не завжди правильне їх компонування, тобто існує необхідність класифікувати вправи за різними розділами майстерності актора, кожен із яких має свою особливу мету. Наприклад, дотримуючись тренінгу, розробленого Є.Б.Вахтанговим, формування внутрішньої психотехніки актора треба починати з уваги. Театральний педагог називає її першим законом внутрішньої техніки акторського мистецтва. Тому що, саме увага актора, який знаходиться на сцені, повинна бути щохвилини сконцентрована на певному, вірно знайденому об'єкті.

На підсумкових сторінках «Системи», К.С.Станіславський згадує пояснення А.М.Торцова, який вважає головним законом сценічної творчості принцип активності та дії, необхідності логічно, послідовно, безперервно діяти в образах і страстях ролі. Але сам К.С.Станіславський у «Роботі актора над собою» розпочинає тренінг акторської психотехніки з розвитку уваги та сприйняття, а ще раніше надає великого значення акторській увазі та обґрунтуванню необхідності продуктивної та цілеспрямованої дії.

Слід звернути увагу на те, що мабуть не випадково відомий науковець І.А.Зязюн, досліджуючи аспекти формування педагогічної майстерності, звертається до наукових праць театального реформатора, зазначаючи: «К.Станіславський, розуміючи дії як єдність фізичного і психічного, не виокремлює елементів внутрішньої чи зовнішньої, тілесної чи душевної поведінки виконавця дії, а передбачає їх континуумність, цілісність, а отже, і єдність методу та відповідної педагогічної техніки. Саме тому майстерність педагога і актора визначається трьома взаємозумовленими складниками: відповідно теорією, технікою і методами роботи над матеріалом, його організацією і впровадженням у дію» [2, с. 94]. Цей вислів ще раз підтверджує вагоме значення використання методів театру у професійній підготовці майбутніх педагогів і, природним є те, що до цих форм звертаються творчі колективи вищих навчальних закладів.

Безсумнівно, можна багато сперечатися з чого саме треба починати формування психотехніки актора, тим більше, що існує велика кількість порад таких відомих театральних діячів, педагогів, як Л.В.Волкова, С.В.Гіппіус, Є.Гротовський, Б.Є.Захава, З.Я.Корогодський, В.І.Немирович-Данченко, Л.П.Новицька, В.О.Неллі, В.А.Петров, В.В.Петров, Н.В.Рождественська, М.О.Чехов та інших. Проте, на наш погляд, кожен митець знаходить свій шлях формування психотехніки, розробляє власний комплекс вправ, який відповідає змісту акторського тренінгу та адаптує його для учасників студентського театру, але все ж таки при цьому логічно класифікувати спеціальні вправи за розділами «тренінгу органів почуттів» К.С.Станіславського, враховуючи, що поступове тренування кожного органу почуття переслідує конкретну фізичну і творчу мету.

Цінність порад К.С.Станіславського щодо проведення тренінгів полягає в пізнанні об'єктивних закономірностей художньої творчості, шляхів свідомого керування підсвідомими процесами. На його думку, внутрішня робота над собою полягає у виробленні психічної техніки, що дозволяє артисту викликати у себе творче самопочуття, при якому в нього з'являється натхнення. Зовнішня робота над собою полягає у приготуванні тілесного апарату до втілення ролі й точної передачі її внутрішнього життя. Робота над роллю полягає у вивченні духовної сутності драматичного твору, того зерна, із

якого його створено і яке визначає його зміст як і зміст кожної складової його ролей[3, с. 422].

Практика сучасної театральної педагогіки використовує три види акторських тренінгів: самоспостереження, налаштування, акторська зарядка.

У самоспостереженні актор студентського театру повинен постійно контролювати й виправляти психофізичні недоліки, дефекти мовного апарату, недоліки творчого самопочуття. Завдання цього тренінгу – налагодити безперервне, підсвідоме самоспостереження.

Другим видом тренінгу є налаштування, що проводиться перед початком репетиції чи вистави, з метою розігріву творчого апарату студента-актора, створення його професійного самопочуття. Налаштування слід починати з вправ на розслаблення м'язів. Відповідними вправами налаштовуються всі елементи внутрішнього та зовнішнього самопочуття, тобто виконується комплекс вправ на розвиток пам'яті, уяви, фізичної дії. Завершувати другий вид тренінгу можна етюдом на дію у запропонованих обставинах.

Акторська зарядка (за К.С. Станіславським «туалет актора») – третій вид тренінгу, що є щоденним індивідуальним тренінгом з напрацювання необхідних умінь та навичок. Починається він також з вправ на розслаблення м'язів, розвиток уяви; контроль елементів творчого самопочуття; визначення змісту і мети творчої діяльності. Окремі вправи використовуються для вдосконалення техніки й логіки мовлення. До системи тренінгу належать вправи на виховання культури сценічного руху (пластики, міміки, жести, постави, координації рухів, ритміки) [4].

Шлях плідного засвоєння вправ у студентському театрі здійснюється за принципом від простих елементів до складних, а також з періодичним поверненням до пройденого матеріалу, але вже на новому, більш вищому, рівні. Головна мета вправ – прищепити студенту потребу в самовдосконаленні шляхом тренінгу для підвищення його професійної майстерності.

К.С.Станіславський для професійного актора визначив три завдання акторського тренінгу. Перше – розвиток органів почуттів і вдосконалення механізмів сприйняття, оскільки саме сприйняття виступає у ролі основного регулятора дії. Друге завдання – вдосконалення образної пам'яті й засвоєння механізмів мислення та мови. І третім завданням є опанування механізмом життєвої взаємодії.

Основним завданням тренінгу в студентському театрі «Студі-Арт» Херсонського державного університету (керівником якого є автор) ми вважаємо розвиток і вдосконалення психофізичної техніки майбутніх спеціалістів, виховання психофізичних навичок і вмінь, пов'язаних з увагою, дією, уявою і фантазією, з емоційною пам'яттю, одним словом, з усіма елементами майстерності актора.

Таким чином, постійно займаючись тренінгами, учасник студентського театру створює себе: своє тіло, голос, міміку, слово.

Узагальнюючи викладене вище, припускаємо, що чітке визначення завдань тренінгу конкретно до кожної особистості дає змогу ефективно розвивати та формувати психотехніку учасника студентського театру, тим самим підвищувати рівень професійної підготовки майбутнього педагога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азы актёрского мастерства / Сост. Ганелин Е.Р. – СПб.: «Речь», 2002. – 240 с.
2. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Вища шк., 2004. – 422 с.
3. Станиславский К.С. Моя жизнь в искусстве. – М.: Искусство, 1983. – 424 с.
4. Станиславский К.С. Работа над собой в творческом процессе перевоплощения // Собр. соч.: В 8 т. – М.: Искусство, 1955. – Т.3. – 500 с.
5. Сценическая педагогика / Под редакцией С.В.Гиппиус. – Л., 1976. – 262 с.

Статья посвящена исследованию вопроса внедрения актёрских тренингов в практику студенческих театров высших учебных заведений. Автор статьи придаёт существенное значение использованию актёрских тренингов в формировании психотехники участников студенческого театра – будущих педагогов. Подчёркивается необходимость чёткого определения основных задач актёрского тренинга в деятельности студенческого театра.

The article is dedicated to the investigation of the penetration of actor trainings in the practice of student theatres in higher educational system. The main accent is made on the using of the actor trainings in the making of psychological technique of participants of student theatre. The necessity of concrete definition of actor training is underlined.